
Stručni rad
UDK 378.1:802/809
(175-198)
Primljeno: 12. 7. 2010.

*Ariana Violić-Koprivec i Jelena Dubčić**

Učenje stranih jezika na Sveučilištu u Dubrovniku

Sažetak

Jezične sposobnosti imaju temeljni značaj u osiguravanju socijalne, kulturne i ekonomske integracije Europe. S obzirom na prednosti koje znanje stranih jezika pruža u kontekstu suvremene Europe, učenje stranih jezika mora biti sastavni dio obrazovanja na svim njegovim razinama uključujući i visoko obrazovanje. Anketa Europske komisije, provedena na određenom broju visokoškolskih institucija u Europi, pokazuje da je potrebno pridati povećanu pažnju učenju stranih jezika u okviru nastavnih programa koji se nude studentima, te iskoristiti prilike pružene u okviru integrirane Europe za uspostavu novih mogućnosti suradnje i zajedničkih inicijativa. Rezultati ankete provedene na Sveučilištu u Dubrovniku među studentima različitih studijskih smjerova pokazuju da su studenti svjesni važnosti jezičnih kompetencija u okviru internacionaliziranog europskog prostora, te da imaju veliki interes za učenje više stranih jezika. Iz tog razloga potrebno je omogućiti kontinuitet u učenju raznih stranih jezika. Usvajanje i provođenje politike učenja stranih jezika osigurava razvijanje strategija promocije, poučavanja i učenja jezika.

Ključne riječi: strani jezici, visoko obrazovanje, politika učenja stranih jezika, višejezičnost

* Autorice su predavačice Sveučilišta u Dubrovniku

Professional paper

UDK 378.1:802/809

(175-198)

Received: 12. 7. 2010.

*Ariana Violać-Koprivec i Jelena Dubčić**

Learning foreign languages at University of Dubrovnik

Summary

Language abilities are extremely significant for European social, cultural and economic integration. Considering the advantages of foreign language proficiency in the context of contemporary Europe, learning languages must be integrated into all levels of education, including higher education. European commission survey, conducted among certain number of European higher education institutions, shows that more attention needs to be given to learning foreign languages within students' learning programs. The results also indicate the need to seize the opportunities created with the frame of integrated Europe to set up new possibilities of cooperation and collective initiatives. Dubrovnik University survey conducted among students of different courses shows that students are aware of language competency importance within internationalized European territory and that they are interested in learning more different foreign languages. It is thus important to enable the continuity of learning different foreign languages. Implementation of language learning policy provides development of strategy of promotion, teaching and learning languages.

Key words: foreign languages, higher education, foreign language learning policy, multilingualism

* Authors are lecturers at University of Dubrovnik

Uvod

U ovom radu razmatra se mišljenje i interes studenata za učenje stranih jezika na visokoškolskoj instituciji u okviru suvremenog europskog standarda višejezičnosti i jezične politike. U tom smislu provedena je anketa na Sveučilištu u Dubrovniku među 256 studenata različitih studijskih smjerova. Budući da je Hrvatska zemlja kandidatkinja za ulazak u Europsku uniju i da kao takva sudjeluje u njenim brojnim projektima nameću joj se brojni europski standardi pa tako i višejezičnost. Cilj rada je istražiti postoji li svijest o potrebi poznavanja više stranih jezika, postoji li kontinuitet njihovog učenja na visokoškolskoj razini i postoji li politika učenja stranih jezika na visokoškolskim institucijama.

U Europskoj uniji danas živi više od 450 milijuna građana različitog etničkog, kulturnog i lingvističkog porijekla. Europska unija predstavlja jedinstven primjer jezične i kulturne raznolikosti u svijetu. Lingvistički modeli europskih država su složeni i rezultat su povijesnih i geografskih faktora kao i kretanja stanovništva. U ovom trenutku u Europskoj uniji priznata su 23 službena jezika. Ta činjenica pojašnjava zašto je višejezičnost jedna od bitnih konstitutivnih karakteristika Europske unije. Jezik je jedan od načina razumijevanja različitih načina života i otvara vrata interkulturalnoj toleranciji. K tomu, znanje jezika olakšava rad, školovanje i putovanja diljem Europe. Stoga su prednosti vezane uz poznavanje više stranih jezika neosporne.

Višejezičnost i jezična politika

Višejezičnost je europska stvarnost iz koje proizlazi potreba za poznavanjem većeg broja jezika. U okviru Europske komisije Opća uprava za obrazovanje i kulturu je među ostalim zadužena za pitanja višejezičnosti, odnosno jezične politike Europske unije koja obuhvaća promoviranje višejezičnosti među građanima i institucijama Europske unije stavljajući poseban naglasak na važnost učenja stranih jezika radi lakšeg protoka radne snage i razvijanja poslovne konkurencije. Suvremeni model višejezičnosti zalaže se za individualnu višejezičnost, za različitost ponude učenja stranih jezika, te protiv toga da samo jedan jezik bude *lingua franca* za sve. U privrednom, političkom i socijalnom kontekstu suvremene

Europe gotovo da je nemoguće funkcionirati s poznavanjem samo jednog jezika. Jezična politika i učenje jezika stoga su zauzeli tako važno mjesto u okviru promišljanja kulture država Europske unije da ga prepoznaju i zemlje koje nisu njezine članice.¹

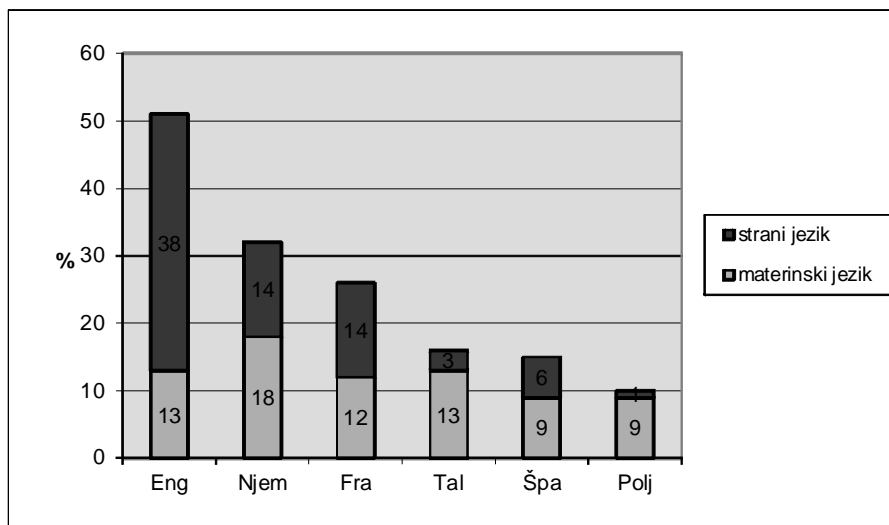
Sustav učenja i poučavanja jezika odraz je jezične politike neke zemlje. Važno je naglasiti da se pojam jezična politika odnosi na promociju i važnost koju određena država pridaje vlastitom materinskom jeziku, ali isto tako i na učenje i poučavanje stranih jezika. Jezična politika definira važnost i poziciju određenog jezika u odnosu na druge jezike. Neki od parametara kroz koje je moguće nazrijeti jezičnu politiku neke zemlje uključuju odabir stranih jezika, mogućnost učenja stranih jezika uopće, intenzitet i način učenja. Pojedine visokoškolske institucije su usvojile politiku učenja stranih jezika koja definira organizaciju i provedbu nastave stranih jezika kao i ostale aktivnosti vezane za promociju stranih jezika.

Europljani i njihovi jezici - istraživanje Eurobarometra

Eurobarometar provodi istraživanja javnog mnijenja o pitanjima koja se odnose na Europsku uniju. U prosincu 2005. godine istraživanjem Eurobarometra, koje je provedeno na inicijativu Europske komisije, anketiralo se 28 694 stanovnika starijih od 15 godina iz 27 država članica Europske unije, kao i iz zemalja kandidatkinja Hrvatske i Turske, vezano za materinski jezik i strane jezike koje govore². Rezultati istraživanja prikazani su na slici 1 (prikazani su rezultati za šest najzastupljenijih europskih jezika).

¹ Nelde, P.H.: Suggesting a new European language policy, *Collegium antropologicum*, vol.28 Supplement 1 No.1, Zagreb, 2004., str.14.

² Baromètre spécial 243 «Les européens et leurs langues», URL: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc629_fr.pdf, 15.04.10.

Slika 1. Europljani i njihovi jezici - istraživanje Eurobarometra

Zbrajanjem ovih postotaka dolazimo do sljedećih podataka:

- 51 % stanovništva govori engleski jezik
- 32 % stanovništva govori njemački jezik
- 26 % stanovništva govori francuski jezik
- 16 % stanovništva govori talijanski jezik
- 15 % stanovništva govori španjolski jezik
- 10 % stanovništva govori poljski jezik

Hrvatski ispitanici su naveli da kao strani jezik najviše govore engleski (43%), zatim njemački (33%) i talijanski jezik (12%).

Upitani o broju jezika na kojem su sposobni sudjelovati u konverzaciji jednako dobro kao na materinskom jeziku, ispitanici su dali sljedeće odgovore:

- najmanje jedan 56%
- najmanje dva 28%
- najmanje tri 11%
- nijedan 44%

Prema rezultatima istraživanja Eurobarometra iz 2005. godine devet posto više ispitanika sposobno je sudjelovati u konverzaciji na stranom jeziku jednako dobro kao na materinskom, u odnosu na anketu provedenu 2001. godine unutar 15 tadašnjih zemalja članica. Ovaj rastući postotak ukazuje na sve značajnije procese asimilacije i integracije. U Europskoj uniji jača svijest o važnosti višejezičnosti kao posljedica niza aktivnosti i projekata u okviru njezinih relevantnih institucija.

Preporuka Odbora ministara državama članicama vezano uz suvremene jezike

Europske institucije odraz su njezine jezične raznolikosti. Unutar Vijeća Europe Vijeće za kulturnu suradnju, Odbor za obrazovanje, te Odjel za moderne jezike ulažu napore u unapređenje učenja stranih jezika. Imajući na umu i želeći podržati razvoj jezičnog bogatstva i raznolikosti kulturnog života Europe, Odbor ministara Vijeća Europe državama članicama kao i državama potpisnicama Europske konvencije u kulturi koje nisu članice Vijeća Europe, uputio je preporuke vezane za učenje i poučavanje stranih jezika „ s ciljem da se postigne veće jedinstvo među članovima na način da se primijeni zajedničko djelovanje na polju kulture.“³

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske objavilo je na svojim internet stranicama preporuku br. r(98)6. S obzirom na temu rada, izdvajaju se sljedeće preporuke:

„Dopune Preporuci broj r(98)6 - mjere koje treba provesti vezano uz učenje i nastavu suvremenih jezika

A. Opće mjere i načela

- Provoditi politike obrazovanja koje:

1.1. omogućavaju svim Europljanima da komuniciraju s govornicima drugih materinskih jezika razvijajući pri tome otvorenost, omogućavajući slobodu kretanja ljudi i razmjenu informacija i poboljšavajući međunarodnu suradnju;

³ Vijeće Europe: *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str.2.

1.3. osiguravaju da su raspoloživi resursi - i ljudski i materijalni – dostupni i odgovaraju pojačanoj nastavi suvremenih jezika u cijelom sustavu obrazovanja tako da udovoljavaju rastućim potrebama međunarodnog komuniciranja i razumijevanja.

- Promoviraju sveopću višejezičnost:

2.1. potičući sve Europljane da postignu komunikacijsku razinu znanja jezika za nekoliko jezika;

2.3. potičući nastavne programe na svim razinama da primjenjuju fleksibilan pristup – uključujući modularne tečajeve i one koji imaju cilj razvijati određene kompetencije – i priznavajući ih na odgovarajući način u državnim sustavima kvalifikacija, posebno javnih ispita;

2.4. potičući upotrebu stranih jezika u nastavi nejezičnih predmeta (na primjeru povijesti, zemljopisu, matematici) te stvoriti povoljne uvjete za takvu nastavu;

2.6. potičući razvoj međusobnih veza i razmjenu s ustanovama i osobama na svim razinama obrazovanja u drugim zemljama tako da se svima ponudi mogućnost stjecanja autentičnih iskustava o jeziku i kulturi drugih naroda;

D. Učenje jezika struke

16. U vremenu prijelaza iz škole na posao, i na svim razinama obrazovanja i priprema za strukovna zanimanja, ponuditi svim mladim ljudima, kad god je to moguće i primjenjivo, tečajeve jezika kako bi se proširio njihov pristup informacijama, osposobilo ih se da sudjeluju u međunarodnim projektima, pripremiti ih se da preuzmu posao iz svoje struke i povećala njihova strukovna mobilnost;

18. Promovirati tečajeve za daljnje usavršavanje koje koriste fleksibilan pristup (moduli, na primjer) koji bi odgovorili na posebne potrebe struke tako da se kreditni bodovi priznaju progresivno kako kompetencije rastu.⁴

⁴ Preporuka br. r(98)6 Odbora ministara državama članicama vezano uz suvremene jezike, URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2073>, 20.06.10.

Učenje stranih jezika na visokoškolskoj razini

U dokumentu Europske komisije *Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan: 2004-2006* naglašena je ključna uloga jezičnih sposobnosti građana Europe kao osnovnog preduvjeta za njihovu uspješnu socijalnu, kulturnu i ekonomsku integraciju. Ističe se važnost cjeloživotnog učenja stranih jezika od predškolske do starije životne dobi. Iz tog razloga, učenje stranih jezika trebalo bi biti sastavni dio obrazovanja svih građana Europe na svim njegovim razinama uključujući i visoko obrazovanje. Najznačajniji čimbenici koji imaju temeljnu važnost u promociji učenja stranih jezika na visokoškolskoj razini su sljedeći:

- mogućnost zaposlenja - u sve mobilnijem višejezičnom europskom radnom okruženju, znanje jezika igra značajnu, a ponekad i ključnu ulogu u mogućnosti zapošljavanja diplomanata;
- mobilnost - studenti moraju dobro poznavati strane jezike kako bi mogli iskoristiti mogućnost za mobilnost u visokom obrazovanju;
- zahtjevi suvremene ekonomije utemeljene na znanju - paralelno s usavršavanjem u užem području svoje struke, diplomanti moraju razvijati višejezične komunikacijske sposobnosti koje su nužne u europskom radnom okruženju.

Od studenata se očekuje da mogu djelovati kao akademski i komunikacijski osposobljeni profesionalci suvremene Europe. Drugim riječima, višejezične komunikacijske sposobnosti diplomanata moraju ići u korak s njihovim stručnim obrazovanjem. Komunikacijska kompetencija, osim lingvističkih kompetencija, podrazumijeva pripremljenost za interakciju s pripadnicima različitih kultura, sposobnost razumijevanja i prihvaćanja pojedinaca s različitim pogledima na svijet, različitim vrijednostima i ponašanjima.⁵

⁵ Byram, M., Gribkova, B., Starkey, H.: *Developing the Intercultural Dimensions in Language Teaching: A practical Introduction for Teachers*, first ed., Council of Europe, Strasbourg, 2002. str.6.

Učenje stranih jezika na visokoškolskim institucijama u Europi

Učenju stranih jezika na visokoškolskoj razini pridaje se manja važnost nego na srednjoškolskoj razini. Razlog tome je što mnoge ustanove visokog obrazovanja još uvijek nisu razvile politiku učenja stranih jezika. Razraditi napatke o tome kako bi takva politika morala izgledati i kako bi je trebalo provesti u djelo pokazalo se kao nužna potreba. Ukoliko se akumulira dovoljan broj aktivnosti koje proizlaze iz odluka ili djelovanja različitih čimbenika unutar neke institucije visokog obrazovanja, može doći do strukturiranja koherentne politike stranih jezika. Na zahtjev Europske komisije radna skupina je u Brislu u travnju 2004. godine provela anketu koja daje uvid u razvoj politike učenja stranih jezika na temelju odgovora predstavnika 32 ustanove visokog obrazovanja iz 23 europske zemlje: Austrije, Belgije, Bugarske, Švicarske, Češke, Danske, Francuske, Njemačke, Grčke, Mađarske, Irske, Italije, Latvije, Malte, Nizozemske, Poljske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije, Švedske, Španjolske i Velike Britanije⁶. Iz zaključaka i spoznaja dobivenih analizom spomenute ankete izdvojeni su oni koji najviše govore o aktivnostima učenja stranih jezika na visokoškolskoj razini.

Analiza dijela ankete koji se odnosi na postojanje politike učenja stranih jezika otkrila je vrlo raznoliku sliku. Naime, samo sedam institucija je potvrdilo njezino postojanje bez ikakvih ograda i zadržki, a tri su navele njezino postojanje uz određene ograde (npr. politika učenja stranih jezika postoji, ali ju je nužno osuvremeniti ili ista postoji samo na nekim odsjecima). Ostale visokoškolske institucije su naznačile da je razvoj politike učenja stranih jezika u tijeku ili da tek postoji interes za razvoj iste. Može se, dakle, zaključiti da postoji vrlo izražen interes za razvoj politike učenja stranih jezika na visokoškolskim institucijama, da se određene aktivnosti u tom smjeru već odvijaju, ali da je to rezultiralo tek ograničenim brojem eksplicitnih primjera.

Ispitanici iz 23 institucije visokog obrazovanja spomenuli su postojanje određenih prepreka koje usporavaju ili sprečavaju realizaciju politike učenja stranih jezika. Unatoč mnoštvu i raznolikosti spomenutih prepreka, svrstane su u četiri osnovne kategorije:

⁶ ENLU (European Network for the Promotion of Language Learning among all Undergraduates), URL: <http://web.fu-berlin.de/enlu/>, 02.05.10.

- nedostatak financijskih sredstava - većinom posljedica ograničenih sredstava u proračunu institucija;
- nizak stupanj svijesti o nužnosti učenja stranih jezika - utvrđeno je da velik broj odgovornih za donošenje važnih odluka unutar obrazovne institucije ne vidi nikakvu potrebu za učenjem stranih jezika uopće;
- prepreke unutar organizacijske strukture visokoškolskih institucija - otpor prema reorganizaciji nastavnog programa, pretrpanost programa obveznim stručnim predmetima, nedovoljan broj ECTS bodova ili nemogućnost dodjele ECTS bodova stranim jezicima uopće, administrativne procedure koje usporavaju stvaranje centara za jezike;
- nedostatak educiranog nastavnog osoblja: odnosi se na nedostatak kvalificiranih nastavnika stranih jezika kao i na nedostatak nastavnika stručnih predmeta koji bi bili sposobni sadržaj svojih predmeta prezentirati na stranom jeziku, te na nedovoljan izbor ponuđenih stranih jezika.

Premda većina ispitanih institucija pokazuje prilično jaku inicijativu i interes za razvoj politike učenja stranih jezika, zaključeno je da se na putu do realizacije tog cilja susreću sa širokim rasponom prepreka koje obuhvaćaju financijska ograničenja, nepovoljne stavove, organizacijske teškoće i nedostatak osposobljenih nastavnika stranih jezika.

Anketom su također ispitane mjere koje su institucije već poduzele u svrhu promocije učenja stranih jezika. Predstavnici 17 od ukupno 32 ispitane visokoškolske institucije su naznačili da se odluke koje se tiču učenja stranih jezika donose unutar posebno formiranih centara za jezike ili odsjeka za jezike. Ostali ispitanici spominju upravu ili različite konzultativne odbore koji su zaduženi za donošenje takvih odluka. Drugim riječima, odluke se donose na različitim razinama i od strane različitih čimbenika institucijske strukture. Ova raznolikost u odgovorima nije začuđujuća obzirom na činjenicu da je tek sedam ispitanih institucija potvrdilo postojanje politike učenja stranih jezika. Očito je da različite institucije usvajaju različite strategije prilikom promišljanja načina učenja i poučavanja stranih jezika i da ih je potrebno kritički promotriti. Predstavnici 18 institucija koriste CEFR (*Common European Framework of Reference for Languages-Zajednički europski referentni okvir za jezike*) u kreiranju strategija učenja i poučavanja stranih jezika, te navode da naputke CEFR-a kombiniraju s akademskim i profesionalnim potrebama studenata.

Zanimljivo je istaknuti da je čak 26 institucija utvrdilo da u prvi plan stavlja profesionalne potrebe studenata u učenju stranih jezika, a 29 ih je naglasilo da unutar aktivnosti učenja i poučavanja stranih jezika veliku pažnju pridaju njihovim akademskim potrebama. To je posljedica činjenice da je Bolonjski proces pred nastavnike visokoškolskih institucija, pa tako i pred nastavnike stranih jezika, postavio mnoge izazove kao što su priprema studenata za dinamičan profesionalni kontekst u kojem će se uskoro naći, kao i za koncept cjeloživotnog učenja koji je osobito relevantan u području stranih jezika. Drugim riječima, od diplomanata se na radnom mjestu, osim stručne osposobljenosti, očekuje da pokažu i zavidnu razinu komunikacijskih kompetencija.

Među ostalim aktivnostima koje se provode u svrhu promocije učenja stranih jezika 24 institucije su izjavile da se jezicima dodjeljuju ECTS bodovi i da su oni obvezni ili izborni dio nastavnog programa. Ostale institucije navode da se neki stručni predmeti predaju na stranom jeziku, da se potiču projekti u suradnji sa studentima iz drugih zemalja, da institucija nudi pogodnosti za samostalno učenje stranih jezika pa čak i da postoji mogućnost dodjele ECTS bodova u slučaju samostalnog učenja. Brojne institucije su spomenule i druge inicijative koje su povezane s učenjem stranih jezika: postojanje multimedijalnog centra, eksperimentalno e-učenje primijenjeno na strane jezike, gostovanje stranih lektora i postojanje konverzijskih klubova.

Na pitanje o praktičnoj organizaciji nastave jezika dobiveni su sljedeći odgovori: 29 predstavnika se izjasnilo da se nastava jezika organizira unutar odsjeka za jezike, 19 da nastavu organiziraju centri za jezike, a 16 da su za nastavu jezika u nekim slučajevima odgovorni i ostali odsjeci koji nisu specijalizirani za jezike. Suvišno je spomenuti da postojanje jednog tijela zaduženog za nastavu stranih jezika unutar institucije nudi brojne prednosti ukoliko postoji želja za razvojem koherentne politike učenja stranih jezika. Neke od tih prednosti su koncentrirani pedagoški i logistički resursi kao i veća mogućnost osposobljavanja samih nastavnika.

Vezano za postojanje službenog dokumenta o politici učenja stranih jezika, samo devet predstavnika je potvrdilo postojanje potpunog i službeno od strane sveučilišta priznatog dokumenta. Ostali predstavnici potvrđuju postojanje dokumenta koji je proizvod centra za jezike, ali još uvijek bez službene potvrde sveučilišta ili navode postojanje određenih dokumenata koji su tek u pripremi.

Na temelju ovog istraživanja radna skupina Europske komisije je utvrdila postojanje vrlo izraženog interesa za razvoj politike učenja stranih jezika i postojanje određenih aktivnosti usmjerenih ka promociji njihovog učenja. Unatoč tome, mjesta za pretjerano zadovoljstvo nema naročito s obzirom na činjenicu da je tek sedam ispitanih institucija potvrdilo postojanje koherentne jezične politike. S tim ciljem radna skupina smatra potrebnim poboljšati komunikaciju među visokoškolskim institucijama u Europi jer se teško oteti dojmu da većina njih djeluje u izolaciji. Među istraženim visokoškolskim institucijama postoje neosporne razlike, ali su izazovi koji se postavljaju pred njih na području učenja stranih jezika slični. Poboljšana komunikacija među njima omogućila bi im razmjenu iskustava. Također, utvrđeno je da treba specificirati relevantne smjernice i zajedničke ključne parametre za daljnji razvoj visokoškolske politike učenja stranih jezika imajući na umu posebnosti svake institucije koja djeluje u specifičnim i sebi svojstvenim okolnostima. Postoji mala vjerojatnost da se jedan jedini model učenja stranih jezika može primijeniti na sve institucije, te se zbog toga dopušta mogućnost njihove različite provedbe u djelo.

Zaključuje se da visokoškolske institucije moraju pridati povećanu pažnju učenju stranih jezika u okviru nastavnih programa koje nude studentima i iskoristiti prilike pružene u okviru integrirane Europe za uspostavu novih mogućnosti suradnje i zajedničkih inicijativa. Rezultati ankete ukazuju da takva suradnja još nije dovoljno razvijena i da je potrebno u nju uložiti dodatne napore.

Učenje stranih jezika na Sveučilištu u Dubrovniku

Na Sveučilištu u Dubrovniku poduzete su određene mjere u svrhu promocije učenja stranih jezika. Nositelj tih inicijativa je nedavno osnovani Sveučilišni centar za jezike koji prati i organizira nastavu stranih jezika. U Centru se koriste naputci CEFR-a u svrhu kreiranja strategija učenja i poučavanja stranih jezika. Naputci CEFR-a kombiniraju se sa zahtjevima struke studenata. Jezici se uče kao obvezni ili izborni kolegij ovisno o nastavnom programu. Broj ECTS bodova koji se dodjeljuje jezicima nije ujednačen već ovisi o nastavnom programu. Ostale aktivnosti Centra su organiziranje tečajeva stranih jezika za studente, zaposlenike i građanstvo.

Veliki broj nastavnika Sveučilišnog centra za jezike postavili su kolegije stranih jezika na sustav za e-učenje DUEL. Na Sveučilištu u Dubrovniku postoji službeni dokument o politici učenja stranih jezika, ali se primjenjuje uz određene zadržske, to jest primjenjuje se samo na nekim odjelima.

Anketa na Sveučilištu u Dubrovniku

Anketa je provedena na Sveučilištu u Dubrovniku tijekom drugog semestra akademske godine 2009./2010. na uzorku od 256 studenata s prve, druge i treće godine preddiplomskog i prve godine diplomskog studija raznih studijskih grupa Odjela za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Odjela za elektrotehniku i računarstvo, Pomorskog odjela i Odjela za umjetnost i restauraciju. Cilj ankete je utvrditi interes i mišljenje studenata o učenju stranih jezika tijekom studija.

a) Prvi dio ankete: opći podatci

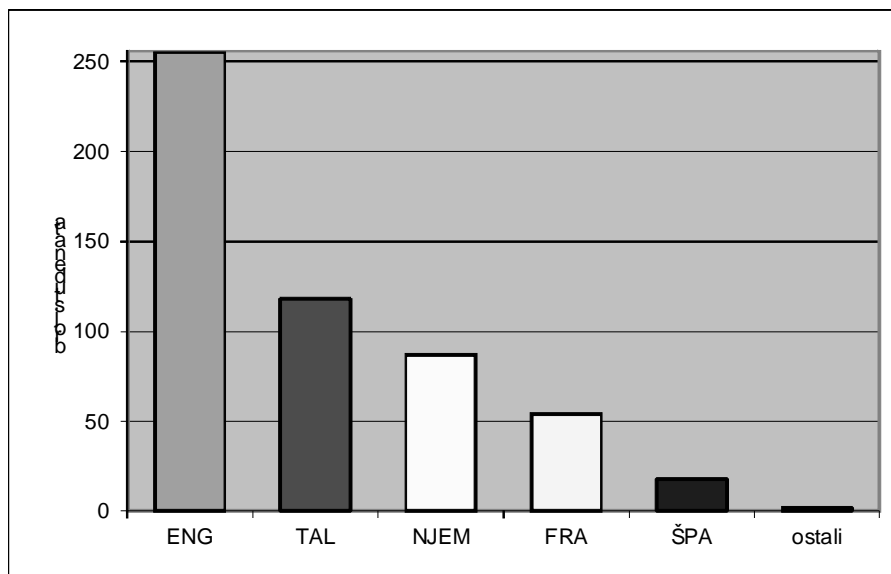
69,53% ispitanog uzorka čine studentice, a 30,47% studenti. Od ukupnog broja ispitanika njih 86% završilo je srednju školu u Hrvatskoj i to kako slijedi: u Dubrovniku je srednju školu završilo 78% studenata, a 22% u Metkoviću, Korčuli, Pločama, Makarskoj itd. Ostali, njih 14%, završili su srednju školu izvan Hrvatske, većina u Bosni i Hercegovini, a mali broj u Crnoj Gori ili u SAD-u. Najveći broj ispitanih studenata završio je srednju ekonomsku školu, odmah iza slijedi turistička škola, a značajan broj je završio gimnaziju. Manji broj studenata završio je pomorsko-tehničku, umjetničku ili neku drugu strukovnu školu (Tablica 1).

Tablica 1. Ispitanici prema završenoj srednjoj školi

Završena srednja škola	%
Ekonomska	30,47
Turističko-ugostiteljska	27,73
Gimnazija	19,53
Razne strukovne škole	10,16
Pomorsko-tehnička	8,20
Umjetnička	3,91

b) Drugi dio ankete: poznavanje stranih jezika u ispitanom uzorku studenata

Od ukupno ispitanih 256 studenata, 99,6% iskazuju da govore engleski jezik (255 studenata). Talijanski jezik govori 46%, njemački 34%, francuski 21%, španjolski 7% studenata, te od ostalih jezika poljski 0.39% i grčki 0.39%, po jedan student (Slika 2).

Slika 2. Poznavanje stranih jezika

U okviru studijskog programa studenti uče:

- 79% samo engleski jezik
- 16% engleski i talijanski jezik
- 3,5% samo njemački jezik
- 1,5% nijedan strani jezik

Upitani koji strani jezik najbolje govore, 91% studenata odabralo je engleski jezik. Uvelike za engleskim zaostaju njemački i talijanski jezik, koje najbolje govori po 4% studenata. Jedan student se izjasnio da najbolje govori španjolski, a jedan poljski jezik. Dva studenta su izjavila da ne govore nijedan strani jezik. Stupanj vladanja prvim stranim jezikom kao i čimbenici koji su tome najviše doprinijeli prikazani su u tablici 2.

Tablica 2. Samoprocjena o poznavanju prvog stranog jezika

Stupanj vladanja prvim stranim jezikom		Tomu je najviše doprinijelo	
44%	vrlo dobar (4)	37%	gledanje televizije, slušanje glazbe, čitanje novina...
30%	dobar (3)	28%	vlastite sposobnosti
18%	izvrstan (5)	24%	nastavnik u školi
8%	dovoljan (2)	6%	privatne lekcije
		5%	boravak u inozemstvu

Kao drugi strani jezik studenti govore:

- 32,4% talijanski jezik
- 20,7% njemački jezik
- 8,2% engleski jezik
- 6,6% francuski jezik
- 5,1% španjolski jezik
- 0,4% grčki jezik

Od 256 ispitanih studenata njih 26,6% ne govori drugi strani jezik. Stupanj vladanja drugim stranim jezikom kao i čimbenici koji su tome najviše doprinijeli prikazani su u tablici 3.

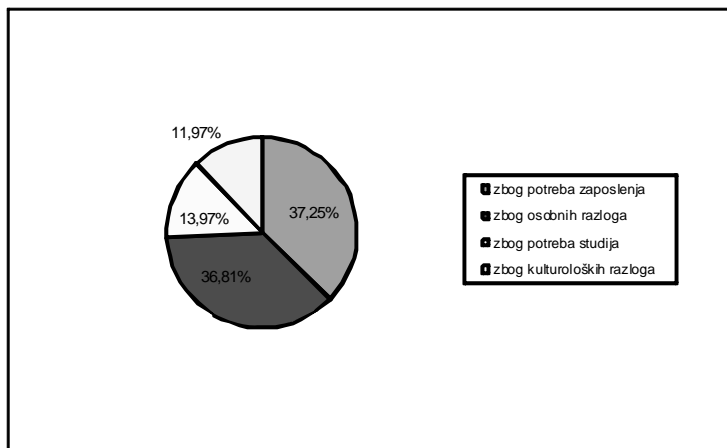
Tablica 3. Samoprocjena o poznavanju drugog stranog jezika

Stupanj vladanja prvim stranim jezikom		Tomu je najviše doprinijelo	
36%	dovoljan (2)	45%	nastavnik u školi
34%	dobar (3)	21%	vlastite sposobnosti
20%	vrlo dobar (4)	16%	gledanje televizije, slušanje glazbe, čitanje novina.
6%	nedovoljan (1)	10%	boravak u inozemstvu
4%	izvrstan (5)	8%	privatne lekcije

c) *Treći dio ankete*: mišljenje i interes za učenje stranih jezika

U trećem dijelu ankete, na pitanje zašto uče strane jezike, studenti su odgovorili sljedeće (Slika 3):

- 37,25 % - zbog **potreba zaposlenja** (mogućnost rada u stranim tvrtkama koje uvjetuju poznavanje stranog jezika, pohađanje seminara stručnog usavršavanja na stranom jeziku, čitanje stručne literature, mogućnost zaposlenja u inozemstvu...);
- 36,81 % - zbog **osobnih razloga** (mogućnost komuniciranja i posjećivanja poznanika i prijatelja iz inozemstva, uspostavljanja novih kontakata ...);
- 13,97 % - zbog **potreba studija** (čitanje i učenje nastavnih materijala na stranom jeziku, sudjelovanje u programu razmjene studenata sa stranim sveučilištima, slušanje predavanja na stranom jeziku, prevođenje ili pisanje članaka na stranom jeziku ...);
- 11,97 % - zbog **kulturoloških razloga** (čitanje raznih knjiga i časopisa, putovanja u strane zemlje, gledanje stranih filmova, slušanje strane glazbe...).

Slika 3. Zašto učiti strane jezike

Podatci ankete o broju jezika, izboru, duljini učenja i intenzitetu prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Mišljenje o učenju stranog jezika tijekom studija

Broj stranih jezika koje bi netko tko pohađa Vaš studij trebao učiti		To bi trebali biti sljedeći jezici		Duljina učenja stranog jezika tijekom studija		Intenzitet učenja stranog jezika tijekom studija	
63%	dva	39%	engleski jezik	55%	tri godine (6 semestara)	56%	dva sata tjedno
18%	tri	23%	talijanski jezik	34%	dvije godine (4 semestra)	28%	tri sata tjedno
13%	jedan	17%	njemački jezik	11%	jednu godinu (2 semestra)	16%	četiri sata tjedno
3%	više od tri	11%	španjolski jezik				
3%	nijedan	8%	francuski jezik				
		2%	drugi jezici				

99 % studenata smatra da će im znanje stranih jezika pružiti bolje mogućnosti na tržištu rada, dok se 1 % ne slaže s tom tvrdnjom.

Rasprava rezultata ankete

U ukupnom uzorku ispitanika oko 70% čine studentice, a oko 30% studenti. Uočeno je da 27% studenata, a samo 12% studentica smatra da bi tijekom studija trebalo učiti jedan ili nijedan strani jezik, dok ostatak smatra da bi ih trebalo učiti dva, tri ili više. Zaključujemo da su spol ispitanika i interes za učenje jezika povezani: studentice pokazuju veću sklonost za učenje stranih jezika.

Prema prethodno navedenim podatcima vidljivo je da gotovo svi ispitanici govore engleski jezik. Skoro polovina govori i talijanski, a oko trećine i njemački jezik. Petina studenata izjasnila se da govori francuski, a najmanji broj njih govori i španjolski jezik. Iz ovih podataka je razvidno da engleski jezik dominira u odnosu na druge strane jezike. Učenje jezika rezultat je ispreplitanja povijesnih, kulturalnih i političkih okolnosti. Dakle, izbor jezika koji se dominantno uče odraz je jezične politike određene države kao što Byram i Feng u članku *Teaching and Researching Intercultural Competence* ističu da je učenje jezika uvijek bilo podložno političkim i društvenim utjecajima⁷. Iako je 86% ispitanika srednju školu završilo u Hrvatskoj, a samo 14% izvan njezinih granica, usporedili smo jezike koji se najčešće uče bilo kao prvi ili drugi strani jezik. Studenti koji su završili srednju školu u Hrvatskoj, uglavnom u Dubrovniku, uče engleski kao prvi strani jezik, a najčešći drugi strani jezik je talijanski s 41%, zatim njemački s 29%, te francuski s 21%. Na zadnjem mjestu je španjolski jezik s 9%. Studenti koji su završili srednju školu izvan Hrvatske, uglavnom u Bosni i Hercegovini, većinom uče engleski kao prvi strani jezik, a kao drugi prednjači njemački sa 64%. Slijedi francuski s 20%, te talijanski jezik sa 16%. Ovakav redoslijed jezika, dobiven od odgovora stranih studenata, podudara se s rezultatima prikazanog istraživanja Eurobarometra. Drugačiji redoslijed, koji proizlazi iz odgovora hrvatskih studenata, uglavnom s dubrovačkog područja, a karakterizira ga dominacija talijanskog kao drugog stranog jezika, posljedica je njihove pripadnosti mediteranskom krugu.

Usporede li se podatci o učenju stranih jezika prije upisa na studij s podatcima o učenju stranih jezika u okviru studijskih programa, uočava se kontinuitet u učenju engleskog jezika. Što se tiče učenja talijanskog i

⁷ Hinkel, E.: *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, New Jersey, 2005., str. 926.

njemačkog jezika vidljiv je pad od 30%. Zamijećeno je da većina studenata sa završenom srednjom turističkom školom ima povijest učenja tri strana jezika, dok na studiju nastavljaju učenje samo jednog i to mahom engleskog jezika. Nameće se zaključak da se na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini više važnosti pridaje broju i raznolikosti stranih jezika, dok se na visokoškolskoj razini osigurava kontinuitet u učenju engleskog, a iznimno talijanskog i njemačkog jezika (jedan od primjera je učenje talijanskog jezika na Odjelu za umjetnost i restauraciju zbog međunarodnog obilježja ovog studija i uske programske suradnje s Institutom za umjetnost i restauraciju Palazzo Spinelli).

Podjednak broj studenata se izjasnio da uče strane jezike prvenstveno zbog potreba zaposlenja i osobnih razloga. Znatno manje ispitanika uče jezike zbog potreba studija i kulturoloških razloga. Zaključuje se da studenti vjeruju da će im znanje stranih jezika olakšati snalaženje u budućem profesionalnom okruženju i uspostavljanju kontakata u kontekstu suvremene Europe. Mali broj studenata uči strane jezike zbog potreba studija što ukazuje na činjenicu da se od njih ne zahtijeva korištenje literature na stranom jeziku, te da nemaju dovoljno prilika slušati predavanja gostujućih stranih predavača.

Studenti imaju spoznaju o važnosti jezičnih kompetencija u okviru sve više internacionaliziranog europskog prostora. Gotovo svi ispitanici smatraju da će im znanje stranih jezika pružiti bolje mogućnosti na tržištu rada.

84% studenata smatra da bi s obzirom na odabrani studij trebali učiti dva, tri ili čak više od tri strana jezika. Prema redoslijedu njihovog interesa to bi trebali biti sljedeći jezici: engleski, talijanski, njemački, španjolski i francuski jezik. 89% studenata smatra da bi se strani jezici trebali učiti tijekom dvije ili tri godine, a 84% odabire intenzitet od dva do tri sata tjedno. Zaključuje se da studenti imaju veliki interes za učenje stranih jezika i žele ih učiti dulje nego što im je to sada omogućeno.

Jezik kojeg studenti najbolje govore, dakle definiraju ga svojim prvim stranim jezikom, je u preko 90% slučajeva engleski jezik za kojim uvelike zaostaju talijanski i njemački. Značajan postotak studenata, ukupno njih 62%, samoocjenjuju stupanj vladanja tim jezikom visokim ocjenama, odnosno s izvrstan ili vrlo dobar. 30% ispitanika smatra da iz jezika kojeg najbolje govore zaslužuju ocjenu dobar, a 8% njih dovoljan. Aritmetičkom sredinom dolazimo do prosječne ocjene 3,7 za poznavanje prvog stranog jezika. Više od polovine ispitanih studenata smatra da su

njihovom znanju prvog stranog jezika, uz vlastite sposobnosti, najviše doprinijele aktivnosti poput gledanja televizije, slušanja glazbe i čitanja novina. Znatno manji postotak ispitanika izjasnio se da je važnu ulogu u stjecanju znanja iz prvog stranog jezika odigrao nastavnik u školi, privatne lekcije ili boravak u inozemstvu. Tek treće mjesto zauzima škola, što je odraz društva u kojem živimo, a kojeg karakterizira globalizacija, internacionalizacija, sve veća mobilnost i sukladno s navedenim dostupnost podataka pretežno na engleskom jeziku.

26,6% studenata ne govori nijedan drugi strani jezik. Od ostalih koji su potvrdili poznavanje drugog stranog jezika, nešto više od pola studenata spominje talijanski i njemački, a za njima slijede engleski, francuski i španjolski jezik. Znatno manji postotak studenata nego kod prvog stranog jezika, njih tek 24%, smatra da se drugim stranim jezikom služe vrlo dobro ili izvrsno. 34% ispitanika smatra da drugi strani jezik govore dobro, a iznenađujuće velik postotak, čak 42% njih, iskazuju da drugi strani jezik poznaju tek dovoljno ili nedovoljno. Aritmetičkom sredinom dolazimo do prosječne ocjene 2,7 za poznavanje drugog stranog jezika. Ovakva razlika između samoocjenjivanja prvog i drugog stranog jezika može se objasniti većom izloženosti prvom stranom jeziku koji je, podsjećamo, u 91% slučajeva engleski i smanjenim intenzitetom učenja drugog stranog jezika u sklopu nastavnih programa. Drugom stranom jeziku ispitanici su uglavnom izloženi kroz školovanje, te je tako gotovo polovina njih iskazala da je njegovom poznavanju doprinijeo nastavnik u školi za kojim slijede vlastite sposobnosti, utjecaj medija, boravak u inozemstvu te privatne lekcije.

Zaključak

Europska unija predstavlja jedinstven primjer jezične i kulturne raznolikosti u svijetu. Jezične sposobnosti imaju temeljni značaj u osiguravanju socijalne, kulturne i ekonomske integracije Europe. U okviru Europske unije provode se brojna istraživanja vezana uz višejezičnost. Prikazani rezultati istraživanja Eurobarometra ukazali su na sve veću svijest stanovnika Europske unije o važnosti jezičnih kompetencija, te na rastući postotak ljudi koji poznaju više stranih jezika u odnosu na rezultate prethodnih istraživanja. U Europskoj uniji jača svijest o važnosti razvijanja

višejezične kompetencije kao posljedica niza aktivnosti i projekata u okviru njezinih relevantnih institucija.

Učenje jezika je cjeloživotni proces, stoga obrazovne institucije imaju zadatak osigurati učenje jezika na svim obrazovnim razinama. Višejezična kompetencija se kao cilj može konkretizirati putem politike učenja stranih jezika. Visokoškolske institucije diljem Europske unije usvojile su i provode politiku učenja stranih jezika koja određuje mogućnost učenja stranih jezika uopće, odabir stranih jezika, intenzitet i način učenja. Na osnovu rezultata ankete Europske komisije utvrđena je potreba specificiranja relevantnih smjernica i zajedničkih ključnih parametara za daljnji razvoj visokoškolske politike učenja stranih jezika imajući na umu posebnosti svake institucije koja djeluje u specifičnim i sebi svojstvenim okolnostima.

Na Sveučilištu u Dubrovniku nastava stranih jezika se organizira u Sveučilišnom centru za jezike čime to Sveučilište ide u korak s europskim visokoškolskim institucijama koje su već poduzele strateške korake u smjeru realizacije usustavljene politike učenja stranih jezika. Politika učenja stranih jezika kao dokument postoji i provodi se na nekim odsjecima što ostavlja još prostora za rad na njezinom cjelovitom usvajanju u praksi. Premda je većina ispitanika naše ankete srednju školu završila u Hrvatskoj, a ostali izvan njezinih granica, razvidno je da engleski jezik dominira u odnosu na ostale jezike u oba slučaja. Zaključili smo da se na osnovnoškolskom i srednjoškolskom razini više važnosti pridaje broju i raznolikosti stranih jezika nego na visokoškolskim institucijama. Naime, one osiguravaju kontinuitet uglavnom u učenju engleskog jezika. Studenti strane jezike uče prvenstveno zbog potreba zaposlenja i osobnih razloga, a znatno manje zbog potreba studija i kulturoloških razloga. Pokazalo se da su studenti svjesni važnosti jezičnih kompetencija u okviru internacionaliziranog europskog prostora. Gotovo svi smatraju da će im znanje stranih jezika pružiti bolje mogućnosti na tržištu rada. Studenti značajnom većinom smatraju da bi s obzirom na odabrani studij trebali učiti dva, tri ili čak više od tri strana jezika. Dakle, imaju veliki interes za učenje stranih jezika i želju za učenjem dulje nego što im je to sada omogućeno. Prvi strani jezik kojeg studenti najbolje govore u visokom postotku je engleski jezik, a slijede talijanski i njemački. Znanju prvog stranog jezika, uz vlastite sposobnosti, najviše doprinose aktivnosti poput gledanja televizije, slušanja glazbe, čitanja novina. Četvrtina studenata ne govori nijedan drugi strani jezik, što je podatak koji ukazuje na potrebu promišljanja politike učenja stranih jezika. Drugi strani jezici koji se

najčešće govore su talijanski i njemački. Pristup drugom stranom jeziku ispitanici ostvaruju uglavnom kroz školovanje. Studenti su znatno više izloženi engleskom jeziku nego ostalim stranim jezicima i većinom ga definiraju kao prvi strani jezik. Smatramo da učenju drugog stranog jezika treba pridati puno više pozornosti, te osigurati kontinuitet učenja raznih stranih jezika na svim razinama obrazovanja.

Naposlijetku možemo zaključiti da integracija Europe predstavlja ujedno izazov i priliku za visokoškolske institucije na području učenja stranih jezika. Ona je izazov u tom smislu da visokoškolske institucije moraju pridati povećanu pažnju učenju stranih jezika u okviru nastavnih programa koje nude studentima, a istovremeno je i prilika za uspostavu novih mogućnosti suradnje i zajedničkih inicijativa među njima. Provedena anketa predstavlja prvi korak u sagledavanju suvremene europske tendencije višejezičnosti na Sveučilištu u Dubrovniku i treba poslužiti kao početna točka za daljna istraživanja vezana za ovu temu.

Literatura

Byram, M., Gribkova, B., Starkey, H.: *Developing the Intercultural Dimensions in Language Teaching: A practical Introduction for Teachers*, first ed., Council of Europe, Strasbourg, 2002.

Hinkel, E.: *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, New Jersey, 2005.

Nelde, P.H.: *Suggesting a new European language policy*, Collegium antropologicum, vol.28 Supplement 1 No.1, Zagreb, 2004.

Vijeće Europe: *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Mrežni izvori

Baromètre spécial 243 «Les européens et leurs langues», URL: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc629_fr.pdf (15.04.2010.)

ENLU (European Network for the Promotion of Language Learning among all Undergraduates), URL: <http://web.fu-berlin.de/enlu/> (02.05.2010.)

Preporuka br. r(98)6 Odbora ministara državama članicama vezano uz suvremene jezike, URL: <http://public.mzos.br/Default.aspx?sec=2073> (20.6.2010.)

